

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Személyi változások a M. N. Múzeum könyvtáránál. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr HAVRÁN Dániel múzeumi őrt igazgató őrré, Dr. FRIS Vilmos segédőrt őrré és dr. JAKUBOVICH Emil fizetéstelen segédőrt fizetéses segédőrré méltóztatott kinevezni.

A könyvtártudomány a budapesti kir. magyar tudományegyetemen. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr dr. GULYÁS Pál, m. n. múzeumi őr, e folyóirat szerkesztőjének a budapesti tudományegyetem bölcsészeti karán a könyvtárтанból egyetemi magántanórrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és őt e minőségben megerősítette. A könyvtárosképzés nálunk még rendezésre váró megoldása evvel egy jelentős lépéssel jutott előbbre, mivel az iskolai és közkönyvtárainkban alkalmazott könyvtárosok tekintélyes része épen a budapesti egyetemről szokott kikerülni, amelynek hallgatói e habilitáció folytán végül abban a helyzetben lesznek, hogy a könyvtárossághoz szükséges tudományos és elméleti ismereteket megszerezhessék.

A Fővárosi Könyvtár 1913. évi működéséről a könyvtár igazgatóságának a *Budapesti városi könyvtár értesítőjében* megjelent beszámolóját a következőkben ismertetjük:

Az 1913-ik év mindenkor emlékezetes lesz a könyvtár történetében. Először esett meg fennállása óta, hogy kénytelen volt nyilvános működését beszüntetni, és pedig a múlt évben 7, a folyó évben 4, összesen tehát 11 hónapon át.

A Székesfővárosi Tanács 88.704/912—XIV. számú határozatával tudvalevőleg elrendelte, hogy a könyvtár a Gróf Károlyi-utcai elemi iskola helyiségeit foglalja el és az átalakítás költségeire 42.000 K-ás rendkívüli hitelt engedélyezett. Akkorában úgy állott a dolog, hogy még az év végén, de legkésőbb 1913 leelején beköltözködik tágabb helyiségeibe az intézet, majd 1913 április havában azt a végleges ígéretet kapta a könyvtár vezetősége, hogy az iskolai év végén megkapja a helyiséget, a nyári szünet alatt az átalakításokat elvégezheti és augusztus havában a könyvtárt új helyiségében megnyithatja. Indokolt volt tehát a költségvetés tervezetében a majd növekvő szükséglettről gondoskodni. Az átköltözés előkészítésére a könyvtárt három hónapra, vagyis június 1-től augusztus végéig bezárták.

Ezt a szünetet arra is fel akarták használni, hogy új kölcsönzőrendszer alapjait rakják le és az évek során kötetlenül maradt könyvek ezreit bekötéssék. Ezen, a könyvtár egész rendjét fölforgató munkálatok közben kapták a közlést, hogy november előtt aligha költözhetnek. Novemberben a költségvetés tárgyalása során a pénzügyi bizottságban hozzáintézett kérdésre az elnöklő

alpolgármester kijelentette, hogy karácsonyra elkészül az iskola. Ez sem következett be, elmúlt az egész év, sőt a folyó évből is két hónap, amíg végre átvehették mai helyiségüket, azt a legnagyobb siettetéssel átalakították, hogy végre május elsején, 11 havi szünet után, ismét megnyithassák a nyilvánosságnak.

Mindazáltal azon volt a könyvtár vezetősége, hogy a kényszerű szünet idejét minél gyümölcsözőbben használja ki a könyvtár újjárendezése által. Az egész 11 hónapot ezek a munkák töltötték ki.

Az egész újjárendezés 64 ívrétű oldalon sokszorosított utasítás alapján történt és a következő műveletekre bomlott:

1. A könyvtár pontosan körülírt új programja által megszabott kereteken kívül eső anyag kiselejtezése; ezzel kapcsolatosan a statisztikai könyvtár anyagának kiválasztása.

2. A korábban vásárolt és a régi országában elraktározott nagyobb gyűjtemények, valamint a BALLAGI-gyűjtemény anyagának feldolgozása.

3. Ennek kapcsán a csonka munkák kiegészítése és a legérezhetőbb hiányok pótlása.

4. Az egész anyag új osztályozása a szakkatalogusban, és pedig a szükségletek számára átdolgozott tizedesrendszerű osztályozás alapján.

5. A raktárrendszer keresztülvitele a könyvek föllállításában, a korábbi szakszerű rend helyett és ezzel kapcsolatosan pontos leltár készítése.

6. Emellett némely külön gyűjtemények különválasztása és külön felállítás. Ilyen különgyűjtemények: *a)* Budapesti irodalom, *b)* Korlátozott forgalmú könyvek, *c)* Idegennyelvű és vonatkozású pamfletek, *d)* Kézikönyvtár, *e)* Magyar nyelvű és vonatkozású röpiratok, *f)* Térképek, *g)* Könyvészet, *h)* Könyvtártan; *i)* Ritka könyvek.

7. Teljesen új cédulakatalogus készítése, nemzetközi formájú kartonlapokon és pedig általános betűrendes, szak- és földrajzi katalogus és minden különgyűjtemény katalogusa, valamennyi 2—2 példányban: egy nyilvános, egy házi használatra.

8. A kölcsönzésre az egy lap rendszer bevezetése, ezzel kapcsolatosan az összes könyvek bekötése, hátára aranyozott helyszámmal ellátása, könyvtáskával és könyvlappal való felszerelése.

9. A könyvek feltűnő megjelölése, a bekötési táblán alkalmazott címer, a címlap és a 17. oldal perforálása és az összes mellékletek lebélyegzése által.

E munka június 10-én kezdődött és részt vett abban a fiókok központjában működő 3, időnként változó, hivatalnok kivételével a könyvtár egész személyzete, továbbá a rendkívüli hitel terhére alkalmazott 5 ideiglenes munkaerő és 3 könyvkötő munkás. Folyt a munka szakadatlanul egész f. év március 15-éig, amikor az átköltözés kezdetét vette. Eredménye a következő:

Az 1913. év végéig az újjárendezés összes fázisain általment 21.887 mű (ebből 2635 röpirat), amelyekről összesen 137.031 kataloguscédula készült: bekötöttet 8345 kötet; helyszám- és címernyomás, táska és könyvlap készült 35.200 db.

A Statisztikai hivatalnak átadtak 915 művet, 7813 darabban. Az egyéb

kiselejezett anyag szintén sok ezerre rúg, de pontosan megszámlálva még nincsen. Az újjárendezés munkája még nincs befejezve és a régi anyagnak kb. egy harmada átdolgozásra vár még.

Az elmúlt év második, a könyvtár fejlődésében elhatároló nyomot hagyó eseménye, hogy bizonyos tekintetben befejezésre juttathatták azokat az előmunkálatokat, amelyek a tudományos szakkönyvtárnak nyilvános könyvtárrá átalakításhoz szükségesek voltak.

Elkészült elsősorban az a nélkülözhetetlen segédeszköz, a *Mintajegyzék*, amely nélkül a kerületi fiókkönyvtárak könyvanyagának egységes beszerzése nem lett volna lehetséges. Kidolgozták a fiókok kezelési rendjét, elkészültek a szükséges nyomtatványok és végül fölépült az első fiókkönyvtár is.

A könyvtári bizottság ez év folyamán két ülést tartott, amelyeken a fiókok kölcsönző rendjével, a DEÁK Ferenc könyvtár ügyeivel és az esti pótlékok kérdésével, valamint a könyvtár 1914. évi költségvetésével és a könyvtár-igazgatónak új állások szervezésére irányuló javaslatával, végül több kisebb üggyel foglalkozott.

A könyvtárosi vizsgáló-bizottságnak a bizottság részéről HAVASS Rezső, LENGYEL Endre és WOLFNER József voltak tagjai. Ezenkívül hivatalból RÓZSAVÖLGYI alpolgármester, WILDNER Ödön tanácsnok, SZABÓ Ervin könyvtár igazgató, MADZSAR József főkönyvtáros, külső tagja volt ANGYAL Dávid egyetemi tanár. A vizsgáló bizottság az év elején pótvizsgát tartott azon tisztviselők számára, akiket az 1912. évi választások alkalmából a Tanács némely tárgyból fölmentett; az ősz folyamán felsőfokú vizsgát tett dr. KRISZTICS Sándor, középfokú vizsgát TOPERCZER Valéria id. hiv.

A könyvtár költségvetése ismét lényeges emelkedést mutat a megelőző évvel szemben. 1912-ben az emelkedés 57.051 K-t, a jelentés évében 51.574 K-t tett. Ebből a többletből személyi kiadásokra 23.524 K esik, a többi dologi kiadásokra.

Ennek megfelelően az emelkedés arányos része juthatott a Központi Könyvtár könyvbeszerzéseire, de az összes többletnek legnagyobb része a fiókkönyvtárak szükséglete folytán állt elő. A fiókkönyvtárak könyvbeszerzéseire és kötéseire nem kevesebb mint 26.000 K volt előirányozva, minek folytán a könyvtár ezen legsajátosabb hitele, a könyvbeszerzéseké, 24.000 K-ról 56.500 K-ra, illetve a rendkívüli beszerzésekre engedélyezett 15.000 K beszámításával, 39.000 K-ról 71.500 K-ra emelkedett.

Az 1913. évi költségvetés személyi kiadásokra 87.115 K-t, segélyekre és utiköltségekre 3000 K-t, dologi kiadásokra 11.000 K-t, könyvbeszerzésre 49.000 K-t, könyvkötésre 7.500 K-t, katalogusokra és értesítőre 6000 K-t, rendkívüli szükségletre 30.250 K-t, összesen tehát 193.855 K-t irányzott elő.

A jelentés évében nem történtek lényeges változások a személyzet állapotaiban. Az előző évben megválasztott tisztviselők egy évi próbaideje letelvény, érdemük szerint egynek kivételével a tanács által véglegesítették. A betöltetlenül maradt II. oszt. könyvtárosi állásra a tanács dr. DIENES László könyvtár-tisztet választotta meg, az így megüresedett könyvtártisztú állásra a pályázatot kihirdették ugyan, de az év folyamán betöltésre nem került.

Dr. MOLNÁR Imre ideiglenes hivatalnok tanári állást nyervén, könyvtári állásáról lemondott. Helyébe dr. NIKLAI Péter lépett, aki az év végén a levéltárhoz helyeztetett át. Ezenkívül kinevezetett a könyvtárhoz KRISZTICS Sándor jog- és államtudományi dr. és HELLER Margit tanítónő ideiglenes hivatalnokká; DRESCHER Pál könyvtári szolgálatra kirendelt számtiszt a Pedagógiai könyvtárhoz, majd onnan a Központi Könyvtárba lett visszahelyezve, valamint TOPERCZER Valéria id. hivatalnok is.

Dr. MADZSAR József főkönyvtárost a polgármester az angol és német könyvtárak tanulmányozására kiküldette, azonban a fiókok előkészítő munkái és a könyvtár újjarendezése miatt útját ez évre kellett halasztani.

Mint a korábbi jelentésekben, úgy ebben is közlöm a szokásos kimutatást a személyzet betegség miatt való mulasztásairól, aminek rendszeres nyilvántartását különben most már polgármesteri rendelet is előírja. A betegedések statisztikája lényeges javulást mutat, kb. 37%-nyit, ami nagyrésztben mindenestre arra vezethető vissza, hogy némelyek a legsúlyosabb kimerültség dacára is kitartottak az újjarendezés munkájában, részben pedig bizonyára a könyvtár zárvatartására, vagyis a legjobban megerőltető nyilvános szolgálat szünetelésére. A központi könyvtárba beiktatott darabok száma 9805 drb. volt s ebből a számból is 1660 drb korábbi vételekből átvett munka. E gyarapodásból kötelepéldány 350 kötet, csere 654 kötet, ajándék 1903 kötet, áthelyezés 1934 kötet, régi vétel 1660 kötet, vétel 4304 kötet.

A fiókkönyvtárak céljára 12.139 művet vettek, amiből 10.637 magyar nyelvű, 1502 német nyelvi volt. Sajnos, a darabok száma nem állapítottat meg és így a Központ beszerzéseire hozzá nem adható. Mindazáltal hozzávetőlegesen legalább 16.000-re tehető a darabok száma vagyis a könyvtár összes beszerzéseinek darabszámaira kb. 26.000.

A beszerzések közül külön említést érdemel a keresztény theologiai irodalom alapvető munkáinak nagyobb gyűjteménye, amelyet HANUY Ferenc egyetemi tanár könyvtárából a LANTOS A. cég közvetítésével vásároltak.

Az év végéig összesen 8345 kötet bekötése készült el, amiből a szerződött könyvkötő mindössze 2470 drb-ot szállított. Az újjarendezés idejére házi-könyvkötészetet is rendeztek be és itt a szerződött könyvkötő díjszabása szerint számított 1505'39 K ára javítómunka készült, azonkívül nem kevesebb mint 35.200 kötetre nyomták rá a helyszámot és a könyvtár címerét és ragasztottak belül könyvlap tasakot és határidő lapot.

Ez évben befejezték a tizedes szakrendszer átdolgozását, amit BRAUN könyvtáros végzett el. Az átdolgozás eredményét ki is adták (az 5 és 6 kivételével), még pedig a katalógusok rendezése közben felmerülhet kisebb javításokra és pótlásokra való tekintettel, egyelőre nyomtatásban, 15 füzetben. A társadalomtudományi segédkönyvek jegyzéke ez évben sem került ki a nyomdából, mert a berlini Internationales Institut für Sozialbibliographie, amellyel ez közös kiadványnak készült a kiadás költségeinek a fővárosi könyvtárra eső részét túlmagasan szabta meg. Sikerült azonban megegyezést létesíteniök a brüsszeli Institut Solvay-val úgy, hogy a kiadvány első, bibliografiai része, amelyet DIENES könyvtáros készített, már nyomás alatt is van. Ez év elejétől

kezdvé elvállalták a *Közgazdasági Szemle* számára a *Társadalomgazdaságtani bibliográfia*, valamint a *Városi Szemle* számára a *Városügyi bibliográfia* című mellékletek szerkesztését. E bibliográfiai munkákat ENYVVÁRI főtitzt vezetése mellett BENCZE és KRISZTICS id. hivatalnokok készítik. Az *aktuális kérdések irodalma* című sorozatból hat szám jelent meg. Az *Értesítő* ez évben hat számban 464 hasáb terjedelemben jelent meg. Egy számhoz mellékeltek a *Fővárosi Pedagógiai Könyvtár Értesítőjét*. Egyéb kiadványa: *Kurrens folyóiratok jegyzéke*, szak szerint rendezve (különnyomat az *Értesítőből*).

A könyvtár használati statisztikája természetesen nagy csökkenést mutat, mivel a könyvtár csak öt hónapon át volt nyitva. Ez idő alatt 8562 kötetet használtak, amiből 5145 kötet volt a kikölcsönzés. A zárvatartás hét hónapja alatt csak hivatalnoknak és tisztviselőnek adtak ki hivatalos használatra könyveket s ez a forgalom 2028 kötetre rúgott.

Az új könyvtáráépület ügye a jelentés évében semmivel sem haladt előre. A fiókkönyvtárak közül a DEÁK Ferenc szabadkőműves páholy 20.000 koronás adományából az év folyamán BÁNLAKY Géza főmérnök tervei szerint FORRAI Sándor főmérnök vezetésével felépült az Almássy-téren a 2. sz. fiók, a Deák Ferenc-könyvtár. Az asztalos késedelmezése miatt a könyvtárat csak dec. 27-én nyithatták meg. A megnyitás után az olvasni vágyók annyira megrohanták a könyvtárat, hogy a rendelkezésre álló 3400 kötet mihamarabb elégtelennek bizonyult. Még ezt megelőzőleg októberben nyílt meg a főváros támogatásával létesített *Hűvösvölgyi Diáktelepen* kölcsönző állomás 500 kötettel. Az állomás könyvanyaga, az ott lakó egyetemi hallgatók igényeihez mérten, tankönyvekkel is fel van szerelve. A nyitvatartás három hónapja alatt a telep lakói összesen 657 művet használtak.